

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ลตา — เถาวัลย์ (คือ ตัณหา)”

ลตา อ่านตามภาษาบาลีว่า ละ - ตา แปลว่า เถาวัลย์ ในที่นี้จะนำเสนอในความหมายที่แสดงถึงความ เป็นจริงของอกุศลธรรมประการหนึ่ง คือ ตัณหา ซึ่งเป็นความติดข้องยินดีพอใจ ความอยากความต้องการ เปรียบเหมือนเถาวัลย์ เพราะเป็นสิ่งที่รืบริดไว้ พันไว้รอบ ตามข้อความในอัฐธสาสนี อรรถกถา พระ อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ ดังนี้

ตัณหาที่ชื่อว่า ลตา (เหมือนเถาวัลย์) เพราะเป็นเหมือนเถาวัลย์ โดยความหมายว่า พันไว้รอบ

ในพระสูตรต้นปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก กามชาดก มีข้อความที่แสดงถึงโทษของตัณหา ดังนี้

“ไม่ควรตกอยู่ในอำนาจตัณหา เพราะตัณหานี้ เมื่อเจริญขึ้น (เกิดมากขึ้น) ย่อมไม่ปล่อยให้พ้นจาก อบายทั้ง ๔ (นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน) ไปได้”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ว่าจะแสดงโดยนัยใดก็ตาม ย่อมเป็นเครื่องเตือนที่ดี สำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตอยู่อย่างแท้จริง เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองเต็มไปด้วยกิเลส มากมายแค่ไหน เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลา ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมจะไม่สามารถเข้าใจอะไรได้เลย ซึ่งจะเห็น ได้ว่าแต่ละคนที่เกิดมา ล้วนเต็มไปด้วยกิเลสด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะตัณหา หรือโลภะความติดข้องยินดี พอใจ ทั้งในภายในคือในตนเอง ซึ่งมีมากเหลือเกิน ได้แก่ รักตัวเองทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นไปด้วยความ รักตัวเองและทำทุกอย่างก็เพื่อตัวเอง ติดข้องในภายในยังไม่พอ ยังติดข้องในภายนอกอีก ไม่ว่าจะเป็นรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี สิ่งทีกระทบสัมผัสกายก็ดี ทีประสบทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย มีความอยากมีความปรารถนา มีความต้องการไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ถูกเกี่ยวโยง ถูกรวบรัด ยึด ผูกพันอย่าง แน่นหนากับรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งทีกระทบสัมผัสกาย ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันจริงๆ ทำให้เห็นได้ว่าเป็นผู้ถูก ความติดข้องยินดีพอใจรืบริด รวบรัด ผูกพันไว้ เกียวประสานไว้ไม่ให้พ้นไปได้เลย พันไว้รอบด้าน และไม่ยอม ปล่อยให้พ้นเป็นกุศลด้วย เพราะเหตุว่าขณะที่อกุศลเกิดนั้น กุศลใดๆ จะเกิดไม่ได้เลย

ปกติในชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น อกุศलय่อมเกิดมากกว่ากุศล จะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม ความจริงก็เป็นอย่างนี้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่รู้ว่าเมื่ออกุศลเกิดมากกว่ากุศล อาจจะสำคัญผิดด้วยเข้าใจว่ามีกุศล มาก ตามความเป็นจริงแล้วอกุศลเกิดขึ้นตามการสะสมของแต่ละบุคคลที่ได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับ ชาติไม่ถ้วน โดยเฉพาะตัณหา ซึ่งเมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้วได้แก่ โลกเจตสิก เป็นความติดข้องยินดีพอใจในสิ่ง ต่างๆ ติดข้องยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งทีกระทบสัมผัสกาย เป็นต้น ซึ่งเป็นวัตถุกามใน ชีวิตประจำวัน ตัณหาย่อมสะสมมากขึ้นทุกครั้งที่โลกมูลจิตคือจิตที่มีโลภะเป็นมูลเกิดขึ้น เมื่อมีเหตุมีปัจจัย พร้อมก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ และถ้าสะสมมากขึ้น มีกำลังมากขึ้น ย่อมจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้กระทำ อกุศลกรรมประการต่างๆ ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ ซึ่งในขณะที่กระทำ อกุศลกรรมนั้น ตนเองย่อมเดือดร้อนก่อนคนอื่น เพราะขณะนั้นได้สะสมอกุศลกระทำอกุศลกรรมซึ่งเป็นการ

สร้างเหตุที่ไม่ดี และเมื่ออกุศลกรรมที่ได้กระทำไปแล้วถึงคราวให้ผล ก็ทำให้ตนเองประสบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน ได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจ มีการเกิดในอบายภูมิ เป็นต้น อันเป็นผลของ อกุศลกรรมที่ตนได้กระทำแล้วนั่นเอง ไม่มีใครทำให้เลย จะไปโทษใครไม่ได้อย่างเด็ดขาด กล่าวได้ว่า เดือดร้อนทั้งในขณะที่กระทำและเดือดร้อนทั้งในขณะที่ได้รับผลของอกุศลกรรม เนื่องจากว่าอกุศลกรรม ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะให้ผลเป็นสุขไม่ได้เลย

เป็นที่น่าพิจารณาว่า ถ้าถูกตัณหาครอบงำแล้ว จะให้ทำอะไรๆ ก็ทำ ซึ่งเป็นอกุศลของตนเองที่มีอยู่ในใจ เป็นเหมือนกับผู้อยู่คอยสั่งให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ครอบงำให้แสวงหา ให้ทำสิ่งต่างๆ ผู้นั้นก็เป็นไปตามอำนาจของตัณหา เป็นทาสของตัณหาโดยตลอด ถูกตัณหาพันไว้โดยรอบจริงๆ ยากที่จะพ้นไปได้ ส่วนบุคคลผู้ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงแม้ว่าตนเองจะยังมีตัณหาความติดข้องต้องการอยู่ก็ตาม เมื่อฟังพระธรรมบ่อยๆ เนืองๆ ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของอกุศลธรรม สามารถค่อยๆ อบรมเจริญปัญญา รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ สามารถรู้ลักษณะของตัณหาว่าเป็นเพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และปัญญานี้เองเป็นธรรมที่จะดับตัณหาได้อย่างเด็ดขาด เพราะที่ใดมีปัญญา ที่นั้นจะไม่มีตัณหาเลย หรือ ขณะที่เข้าใจถูก เห็นถูก ตัณหาจะอยู่ตรงนั้นไม่ได้ เพราะเหตุว่า อกุศลกับอกุศลเกิดร่วมกันไม่ได้

การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น จึงต้องอาศัยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม พิจารณาไตร่ตรองตามพระธรรมที่ได้ยินได้ฟัง ไม่คิดต่อเติมเอง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ อดทนที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไปด้วยความไม่ท้อถอย ถ้าในชีวิตประจำวันไม่มีการฟังพระธรรม ไม่สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเลย ก็จะเป็นโอกาสให้ออกุศลธรรมทั้งหลายมีความติดข้อง ความไม่รู้ เป็นต้น เพิ่มมากยิ่งขึ้นจนยากที่จะขัดเกลาให้เบาบางลงได้ ดังนั้น หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ที่เป็นไปเพื่อขัดเกลาละกิเลสทั้งหลายอย่างแท้จริง และเป็นหนทางที่จะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการค่อยๆ สะสมความเข้าใจ ถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗